

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهرا (س)
دانشکده الهیات و معارف اسلامی
پایان نامه
جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته الهیات و معارف اسلامی
گرایش تاریخ فرهنگ و تمدن ملل اسلامی

عنوان:

ترجمه و تحقیق فصول ۱ و ۲ و ۳ کتاب "محمد در مدینه"

نوشته و یلیام موننگمری وات

استاد راهنمای اول:

دکتر زهرا ربانی

استاد راهنمای دوم:

دکتر ناهید محمدی

دانشجو:

معصومه سامانی بیدگلی

اسفند ۱۳۹۲

کلیه دستاوردهای ناشی از این تحقیق

متعلق به دانشگاه الزهرا است

تقدیم به پیشگاه تو

اگر چه نیستی، هنوز صدای بلال از مناره می آید

که شهر را به تماشای نور می خواند

هنوز خاطرات تابناک فریادت که تا نهایت تاریخ راه می پوید

تمام هستی ما را در این فراب آباد

به پایکوبی و جشن و سرور می خواند

هلا ستاره ی شبهای مکه و تاریخ

تو را غروب در این بامداد رنگین نیست

هنوز بوی تو در باغ عالم هست

تو تا زمین و زمان هست زنده می مانی

سپاس بی پایان پروردگار یکتا را

پس از آن مراتب تقدیر و تشکر خود را تقدیم می کنم به:

پدر بزرگوارم و مادر مهربانم که تمام عشق و علاقه خود را نثار راهم کردند

و

همسرم که در مشکلات مسیر مرا همراهی کرد

و

دختر فداکارم یار و یاور همیشگی ام

و

پسر کوچکم که امیدم در این راه بود

و با کمال قدردانی، سپاس و تشکر بی پایان خود را به حضور اساتید دلسوز

و ارجمندم، **خانم دکتر ربانی و خانم دکتر محمدی** تقدیم

می دارم که لحظه ای و ذره ای لطف و راهنماییهای خود را از من دریغ

نداشتند.

چکیده

موضوع احوال و سیره پیامبر اسلام(ص) و بخصوص نبردهای واقع شده در زمان حیات ایشان از جمله مسایل مهمی است که در سیر مطالعات تاریخ اسلام همواره مورد توجه محققان اسلامی بوده است و مستشرقان نیز از آن غافل نمانده اند. مونتگمری وات، نویسنده و محقق اسکاتلندی معاصر با خلق آثار فراوان و تمرکز ویژه در سیره شناسی، سهم مهمی در این زمینه داشته است. محور پژوهش حاضر، ترجمه سه فصل اول کتاب «محمد در مدینه» نوشته اوست که تا کنون به فارسی ترجمه نشده است. بخشی از کار پژوهش نیز به بررسی و تحلیل محتوای مطالب کتاب و روش تحقیق نویسنده اختصاص یافته است. وات در این فصول، منحصراً به شرح و تحلیل نبردهای دوران پس از هجرت رسول خدا(ص) و سیاستهای بکار گرفته شده توسط ایشان در رابطه با دشمنان اسلام طبق عناوین خشم قریش، شکست حمله مکیان و پیروزی بر مکیان پرداخته است. هدف بخش اصلی این پژوهش یعنی ترجمه کتاب در راستای رفع نیاز جامعه علمی کشور می باشد. در این نوشتار تلاش شده با توجه به نقاط ضعف و قوت موجود در محتوای اثر وات، نکات قابل تأملی همچون علل عدم نقد و اظهار نظر او در پاره ای از مسایل مورد بحث، استفاده محدود او از منابع اصلی تاریخ اسلام و دیدگاههای فکری نوین وی مورد بررسی دقیقتر قرار گرفته تا نتیجه مطلوب یک تحقیق علمی حاصل گردد.

کلمات کلیدی: پیامبر(ص)، مونتگمری وات، کتاب «محمد در مدینه»، جهاد

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات

- ۱-۱- مقدمه ۲
- ۱-۲- مسئله پژوهش و تبیین آن ۷
- ۱-۳- سؤالات پژوهش ۸
- ۱-۴- فرضیات پژوهش ۸
- ۱-۵- روش پژوهش ۹
- ۱-۶- پیشینه پژوهش ۹
- ۱-۷- نقد و بررسی منابع ۱۲

فصل دوم: ترجمه فصل اول کتاب محمد در مدینه

۲- خشم قریش

- ۲-۱- شرایط در زمان هجرت ۱۷
- ۲-۲- لشکرکشی های اولیه ۱۹
- ۲-۳- نخستین پیکار ۲۳
- ۲-۴- جنگ بدر ۳۰
- ۲-۵- موقعیت پس از بدر ۳۵

فصل سوم: ترجمه فصل دوم کتاب محمد در مدینه

۳- شکست حمله مکیان

- ۳-۱- محمد برای جنگ قریب الوقوع آماده می‌شود ۴۱
- ۳-۲- واکنش‌های مکیان به جنگ بدر ۴۴
- ۳-۳- جنگ احد ۴۷
- ۳-۴- تحریک چادر نشینان ۵۹
- ۳-۵- محاصره مدینه ۶۸

فصل چهارم: ترجمه فصل سوم کتاب محمد در مدینه

۴- پیروزی بر مکیان

- ۴-۱- نبردهای سال پس از محاصره ۷۵
- ۴-۲- نبرد و پیمان حدیبیه ۸۳
- ۴-۳- پس از حدیبیه ۹۲
- ۴-۴- عکس العمل‌های مکیان به موفقیت‌های محمد ۹۷
- ۴-۵- فتح مکه ۱۱۲
- ۴-۶- نبرد حنین ۱۲۰
- ۴-۷- تثبیت پیروزی ۱۲۳

فصل پنجم: نقد و بررسی دیدگاه‌های وات در فصول ۱ و ۲ و ۳ کتاب محمد در مدینه

- ۵-۱- مقدمه ۱۳۲

- ۱۳۶.....۲-۵- بررسی اعتقادات وات
- ۱۳۹.....۳-۵- نقد روش تحقیق وات
- ۱۴۰.....۱-۳-۵- استفاده محدود از منابع
- ۱۴۲.....۲-۳-۵- عدم ذکر منابع و ارجاعات در برخی از اخبار و روایات
- ۱۴۳.....۳-۳-۵- استفاده گزینشی از آیات و روایات
- ۱۴۷.....۴-۳-۵- استفاده از آمار و ارقام
- ۱۴۹.....۵-۳-۵- نداشتن دیدگاههای جزمی و قضاوتهای قطعی
- ۱۵۰.....۴-۵- نقد محتوای اثر
- ۱۵۰.....۱-۴-۵- طبقه بندی نبردها
- ۱۵۱.....۲-۴-۵- برداشت های نادرست از آیات و روایات
- ۱۵۴.....۵-۴-۲-۱- مسئله ماه حرام و جنگ در آن
- ۱۵۶.....۲-۲-۴-۵- مسایل جنگ احد
- ۱۵۸.....۵-۴-۲-۳- صلح و پیمان حدیبیه و بررسی اهداف محمد(ص)
- ۱۶۰.....۵-۴-۲-۴- مسائل مربوط به فتح مکه
- ۱۶۲.....۵-۴-۲-۵- موارد مربوط به دعوت پیامبر از پادشاهان بزرگ
- ۱۶۳.....۵-۵- نتیجه گیری
- ۱۶۴.....فهرست منابع

چکیده انگلیسی

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه

نفوذ دین اسلام با دعوت حضرت محمد (ص) از شهر مکه آغاز و دامنه آن با هجرت او ابتدا در مدینه و سپس نواحی اطراف گسترش یافت. این دین پیش از رحلت پیامبر(ص) تکمیل یافت و گسترش آن به تدریج سرعت گرفت. طولی نکشید که پرچم اسلام بر فراز بسیاری از سرزمین‌ها و امپراطوری‌های بزرگ به اهتزاز درآمد و اسلام به دینی جهانی تبدیل شد و در مقابل ادیان بزرگ آن روزگار یعنی مسیحیت و یهودیت قد علم کرد. از همان ابتدا، تعصب مسیحیان برضد اسلام، آنان را برآن داشت که از هیچ تلاشی برای تبلیغ علیه اسلام و مسلمانان و اظهار مخالفت خود با آنان دریغ نورزند. رقابت و دشمنی مسیحیان و یهودیان با اسلام و محمد(ص) به‌عنوان مؤسس آن که نشانه‌هایش در زمان حیات پیامبر نیز مشهود بود روبه فزونی نهاد و در قالب آثار و نظریات نویسندگان مسیحی در مورد شناخت اسلام به رشته تحریر درآمد. آنان این مبارزه را با عیب‌جویی‌های فراوان بر حضرت محمد(ص) و وارد ساختن تهمت‌های عجیب به وی ادامه دادند و به تدریج با برتری نسبی و پیشرفت علمی غرب درصدد

برآمدند که از طریق علمی به اهداف مطلوب خود دست یابند. غربیان دریافتند که از پذیرش تعالیم حضرت محمد(ص) بی نیاز نیستند خاورشناسان متعددی با سفر به سرزمینهای مختلف اسلامی، مبانی و ریشه های پیدایش اسلام، احوال، سیره و زندگانی پیامبر را مورد بررسی دقیق و موشکافانه قرار دادند. اما نتیجه این قبیل آثار و مطالعات هدف مورد نظر آنان را حاصل نکرد و روش های تحقیقاتی نوین بسیاری از آنان را به سوی مطالعات صرفاً علمی، منصفانه و عاری از جدال و تعصب سوق داد و بنابر این در قرن بیستم شاهد ظهور مستشرقانی همچون مونتگمری وات هستیم که نسبتاً با نگاه معتدل و دید مثبت در نگارش آثار خود به شکلی منصفانه و علمی عمل کرده اند.

مونتگمری وات (۲۰۰۶ - ۱۹۰۹) مستشرق مشهور اسکاتلندی که در مطالعات خود در باره اسلام شناسی سابقه درخشانی برجای نهاده، کشیشی مسیحی و غیرمسلمان بود. وی با ادامه تحصیلات خود در رشته فلسفه موفق شد رساله دکتری خود را با موضوع «جبر و اختیار در اسلام» به پایان برساند. وی در سمت رئیس بخش مطالعات عربی و اسلامی دانشگاه ادینبور به مطالعات و تحقیقات خود در زمینه علوم اسلامی به ویژه شخصیت پیامبر ادامه داد و حاصل تلاش علمی او در این زمینه کتابها و مقالات فراوان از جمله کتب «محمد در مکه» (۱۹۵۳)، «محمد در مدینه» (۱۹۵۶)، «محمد پیامبر و سیاستمدار» (۱۹۶۴) و «مکه محمد تاریخ از قرآن» (۱۹۸۸) می باشند. خود وی معتقد است کتاب «محمد در مدینه» ادامه ی کار کتاب «محمد در مکه» می باشد. برخی از کتب وی با موضوع پیامبر از جمله «محمد پیامبر و سیاستمدار» به فارسی ترجمه و منتشر شده اما در زمینه ترجمه کتاب «محمد در مدینه» به زبان فارسی اقدامی صورت نگرفته است. هرچند نویسندگان عرب همانند شعبان برکات و عیسی شیخ حسین دو کتاب «محمد در مکه» و «محمد در مدینه» را به عربی برگردانده اند. در واقع این دو کتاب و سایر آثار وات در این زمینه به دلیل بهره گیری وی از

منابع موثق عربی و تسط کامل وی به زبان عربی، دارای ارزش فراوان برای محققان مسلمان بوده و جایگاه متمایزی را برای وات کسب نموده‌اند. وات به‌عنوان یکی از پراعتبارترین اسلام‌شناسان قرن بیستم نزد مسلمانان و مسیحیان به‌شمار می‌رود.

کتاب مورد بررسی در این پژوهش «محمد در مدینه» نوشته او و مشتمل بر ده فصل مجزا می‌باشد که در فهرست مطالب کتاب به‌عنوان آن فصول به ترتیب زیر اشاره شده است:^۱

- ۱- خشم قریش ۲- شکست واکنش مکیان ۳- پیروزی بر مکیان ۴- متحد کردن اعراب
- ۵- سیاست داخلی مدینه ۶- محمد و یهودیان ۷- ویژگی‌های حکومت اسلامی
- ۸- اصلاح ساختار اجتماعی ۹- آئین جدید ۱۰- ویژگی‌های برتر او

اهمیت و ارزشمندی اثر وات جهت استفاده علاقمندان فارسی زبان، مترجم را برآن داشت که به ترجمه و نقد فصولی از این کتاب بپردازد و از آنجا که مخالفت‌های قریش با پیامبر و در پی آن جنگ‌ها و غزوات پیامبر با مشرکان و مخالفان خود به شکلی مسلسل و پیوسته موضوع و محتوای سه فصل اول کتاب را تشکیل می‌داد و امکان مقایسه ارجاعات در این باب به شکلی منسجم‌تر امکان‌پذیر می‌شد، سه فصل اول و دوم و سوم کتاب به‌عنوان بخش‌های مورد پژوهش و نقد جهت ترجمه انتخاب شدند که فصل اول با موضوع تحریکات قریش و عمدتاً بررسی جنگ بدر و نتایج آن برای مسلمین و کفار می‌باشد و در فصل‌های دوم و سوم شکست واکنش مکیان و پیروزی مکیان عنوان ارائه شده با محتوای غزوات احد، خندق، حنین و ... به ترتیب زمان رویداد آنها و تأثیر عواقب و نتایج آنها در جامعه اسلامی برای امت اسلام می‌باشند.

^۱ این کتاب قرار است توسط دانشجویان تاریخ اسلام دانشگاه الزهراء ترجمه گردد و این قسمت به ذکر عناوین هر فصل پرداخته است.

در این پژوهش که محور اصلی آن ترجمه بخشی از کتاب وات می‌باشد مترجم نهایت تلاش خود را در ارائه معانی دقیق و اصلی کلمات و اصطلاحات کاربردی کتاب به کار گرفته تا جملاتی روان را برای خوانندگان فراهم سازد. ترجمه متن کتاب با توجه به زمان نوشتار کتاب و وجود فاصله زمانی و تفاوت و تغییر شیوه‌های نگارشی نیاز به دقت و تلاشی جدی داشت تا ترجمه‌ای درخور یک کار علمی حاصل گردد در عین حال برای حفظ امانت و وفاداری نسبت به اثر نیز ملاحظات فراوانی صورت گرفته تا احیانا به اصول موردنظر نویسندۀ کتاب خدشه‌ای وارد نشده و کاستی یا فزونی بی‌مورد صورت نپذیرد. پس از اتمام ترجمه هر فصل، متن فارسی مجدداً کلمه به کلمه مورد بررسی و تطبیق با متن انگلیسی قرار گرفته و سپس از نظر نگارشی و معنایی و اشکالات ترجمه و پیوستگی‌های مفهومی بین عبارات و پاراگراف‌ها مورد ویرایش نهایی قرار گرفت. در کار ترجمه هرچند گاه به لحاظ تطبیق معانی بعضی از لغات و گزینش واژه‌های معادل فارسی به شکل صحیح و مصطلح امروزی استفاده از فرهنگ لغت دوزبانه اجتناب‌ناپذیر بوده اما با توجه به اصطلاحات و استعارات فراوان به کار رفته در کتاب و شیوه نگارشی خاص وات، پیچیدگی آن و سبک نوشتاری مطابق با زمان او، مبنا و اساس کار، فرهنگ‌های لغت یک زبانه، به‌ویژه فرهنگ ۲۰ جلدی آکسفورد (Oxford)، فرهنگ لغت (American word power) و همچنین فرهنگ لغت (The New Collins Thesaurus) بوده که به عنوان منابع کاربردی و قابل اطمینان پژوهشگر استفاده شدند و در زمینه ارائه مفاهیم متعارف و روشن مترجم را یاری نموده‌اند.

نکاتی که مترجم در جهت تبیین مبانی و اصول روش ترجمه و نگارش متون، بیان آنها را ضروری می‌داند عبارتند از:

۱- در متن ترجمه شده، شماره صفحات متن اصلی کتاب پس از پایان هر صفحه

کتاب داخل علامت [] نوشته شده تا کار تطبیق ترجمه با متن اصلی به آسانی صورت گیرد.

- ۲- با توجه به اینکه نویسندگان از شیوه قدیمی ارجاع به منابع یعنی روش پاورقی استفاده نموده و آنها را با استفاده از ارقام مشخص نموده و شماره‌های پاورقی هر صفحه نیز مستقل از صفحات دیگر هستند در ترجمه نیز همین روش حفظ شده است.
- ۳- در ارجاع و استناد به آیات قرآن هرچند که نویسندگان روش خاص خود را با نوشتن شماره سوره و آیه و ایجاد فاصله بین آن دو با یک نقطه به کار برده اما مترجم از روش مورد تأیید آئین‌نامه پژوهشی یعنی (نام سوره: شماره‌ی آیه) استفاده کرده است.
- ۴- نویسندگان ابهام و تردید خود نسبت به صحت مطالب یا نکاتی را در متن یا پاورقی با علامت (?) نشان داده است که عین همین علامت در متن ترجمه حفظ شده است.
- ۵- با توجه به اینکه نویسندگان کتاب برای ارائه تاریخ‌ها در مورد حوادث و وقایع، ماه‌های میلادی را با حروف و به شکل کامل و ماه‌های هجری را با شماره آنها به شکل اعداد رومی و داخل پرانتز آورده در ترجمه برای ارائه معادل آن، عدد ماه به اسم آن تبدیل شده و به صورت کلمه کامل داخل پرانتز آورده شده است. برای عدد سال میلادی از حرف م. و عدد سال هجری نیز از حرف ق. در متن ترجمه استفاده شده است.
- ۶- برخی از امار و اعداد ارائه شده در متن اصلی با رقم و برخی دیگر با حروف نوشته شده‌اند که این مورد در متن ترجمه نیز عیناً به همان شیوه وارد شده است.
- ۷- از آنجا که شیوه نگارش متون انگلیسی به‌ویژه کاربرد علایم نگارشی در جملات و پاراگراف‌بندی‌ها کاملاً با متون فارسی متفاوت است بنابراین مترجم برخی از علامات نگارشی را عیناً از محل خود در متن اصلی وارد متن ترجمه نکرده است. برخی از علایم باید حذف و برخی دیگر می‌بایست وارد متن ترجمه فارسی می‌شدند تا بهترین مفهوم مورد نظر نویسندگان القا شود.

- ۸- برخی از کلمات و عبارات شامل نام‌های خاص افراد، کتب یا مجلات به‌خصوص در ارجاعات پاورقی‌ها به‌صورت اصل لاتین در متن ترجمه آورده شده‌اند.
- ۹- کلمات و اصطلاحات عربی موجود در متن که ملفوظ کلمه اصلی عربی آن در زبان انگلیسی داخل پرانتز آورده شده جهت حفظ امانت به همان شکل در ترجمه فارسی نگاشته شده است.
- ۱۰- اصل متن انگلیسی سه فصل یک، دو و سه کتاب «محمد در مدینه» و همچنین ضمیمه‌های B و D (Excurses B,D) مورد استفاده در بعضی ارجاعات پاورقی‌ها به پیوست در انتهای کار پایان‌نامه قرار گرفته‌اند.

۱-۲- مسئله پژوهش و تبیین آن

غزوات و نبردهای صورت گرفته در حیات پیامبر اسلام به لحاظ نقش و اهمیت ویژه‌ی خود در تبیین ابعاد شخصیت اجتماعی و سیاسی وی از جمله موضوعاتی هستند که عمدتاً مورد توجه نویسندگان مسلمان و خاورشناسان قرار داشته‌اند و حاصل تحقیقات و تلاش‌های آنان نیز آثار و کتب گوناگون در مورد سیره و احوال پیامبر می‌باشد. کتاب «محمد در مدینه» که به زبان انگلیسی و در سال ۱۹۵۶ میلادی توسط مستشرق اسکاتلندی «مونتگمری وات» درباره‌ی زندگی و حیات سیاسی پیامبر در مدینه نوشته شده از جمله آثاری است که تاکنون ترجمه‌ای از آن به زبان فارسی انجام نشده است. با توجه به اهمیت بررسی محتوای کتاب توسط اهل فن و نیاز جامعه علمی و دینی به بررسی و استفاده از تألیفات مستشرقین به‌منظور تحلیل دیدگاه‌های آنان نسبت به دین اسلام و پیامبر اعظم، همچنین عدم تسلط همگان به زبان انگلیسی ضرورت ترجمه این کتاب احساس می‌گردد. لذا پژوهش حاضر با ترجمه و نقد سه فصل ابتدای این کتاب با محور نبردهای پیامبر، گامی به‌سوی پاسخ به سؤال «روش وات در

بررسی زندگی پیامبر(ص) چگونه بوده است؟ « برداشته و می‌تواند راهنمایی مناسب برای دانشجویان و علاقمندان به مطالعات اسلامی باشد.

۱-۳- سوالات پژوهش

۱. نحوه و میزان استفاده‌ی وات از منابع اصلی تاریخ اسلام در فصول یک و دو و سه کتاب مورد پژوهش چگونه بوده است؟
۲. وات در اثر مذکور تا چه حد استفاده از روش علمی و عدم دخالت پیش‌داوری‌ها را رعایت کرده است؟
۳. چه دیدگاه‌های نو و تازه‌ای در اثر وات مشاهده می‌شود؟

۱-۴- فرضیات پژوهش

۱. به نظر می‌رسد نویسنده، قرآن را به‌عنوان منبع اصلی پژوهش خود قرار داده و به آیات زیادی در اثر خود استناد کرده است اما به غیر از آن، در بررسی موضوع تنها از چند منبع اصلی تاریخ اسلام و آن هم در برخی موارد به شکل غیرمستقیم استفاده کرده است.
۲. در متن این کتاب، ظاهراً نگرش‌های منفی نسبت به پیامبر اسلام (ص)، قدری تعدیل شده و وی تا حدود زیادی جانب انصاف علمی را رعایت کرده است.
۳. وات با توجه به دیدگاه‌های نوین فکری خویش، نقش عوامل اقتصادی و اجتماعی در شکل‌گیری تحولات سیاسی حیات پیامبر در مدینه را تأثیرگذار می‌داند.

۱-۵- روش پژوهش

روش کار در بخش نقد و بررسی این پژوهش توصیفی- تحلیلی بوده و متن ترجمه شده با منابع دست اول، مدارک و اسناد موجود در تحقیقات جدید تطبیق داده شده است. برای گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و فیش تحقیق استفاده شده است.

۱-۶- پیشینه پژوهش

آثار وات همواره مورد توجه و تحسین مسلمانان و البته در پاره ای موارد هم مورد انتقاد قرار گرفته و تعدادی از آنها به زبان فارسی و عربی ترجمه شده‌اند. کمتر پژوهش‌دانشگاهی در تاریخ اسلام و زندگانی پیامبر را می‌توان یافت که به آثار شخص مونتگمری وات استناد نکرده باشد. کتاب «محمد در مدینه» به اعتقاد نویسنده دنباله کتاب «محمد در مکه» نوشته‌ی خود اوست که تا حدود زیادی به درک مطالب کتاب مورد پژوهش حاضر نیز کمک فراوانی می‌نماید. نقدهای بسیاری نیز از سوی اندیشمندان ایرانی و عربی به‌ویژه در باب پیامبر و سیره نبوی بر آثار وات منتشر شده است. پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای سید قاسم رزاقی در رشته تاریخ اسلام با عنوان «نقد و بررسی دیدگاه‌های مونتگمری وات درباره سیره نبوی» از مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) از جمله آثاری است که با دقتی درخور یک پژوهش علمی به نقد افکار و آرای وات براساس سه اثر اصلی او پیرامون موضوع سیره نبوی با عناوین «محمد در مکه»، «محمد در مدینه» و «محمد پیامبر و سیاستمدار» پرداخته است اما در مورد غزوات پیامبر به‌طور مستقل اظهار نظر نکرده است.

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رضوان دینانی نجف‌آبادی با عنوان «تصویر سیاسی پیامبر در آثار ویلیام مونتگمری وات» از دانشگاه الزهرا (س) نیز به بررسی آثار وات و از جمله کتاب «محمد پیامبر و سیاستمدار» پرداخته است که البته این بررسی بسیار کلی است و بدون در نظر گرفتن جزئیات مرتبط با موضوع، در نتیجه‌گیری کلی او از دیدگاه وات نیز بی‌تأثیر نبوده است. او معتقد است که وات به‌عنوان یک مستشرق با دیدگاهی مثبت در ارائه شخصیت سیاسی پیامبر در این کتاب عمل کرده اما از کتاب «محمد در مدینه» فقط ارجاعات محدودی داشته که ظاهراً به دلیل فقدان ترجمه‌ای از آن بوده است.

پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد طیبه حیدردوست با عنوان «ترجمه و تحقیق فصل‌های هفت و هشت کتاب محمد در مدینه» اثر مونتگمری وات و فاطمه زائری با عنوان «ترجمه و تحقیق فصول شش و نه و ده کتاب محمد در مدینه» از همان نویسنده که هر دو اخیراً در دانشگاه الزهرا انجام گرفته، همسو و هم‌جهت با پژوهش حاضر به‌عنوان چراغ راهی برای آن قرار داشته‌اند. هرچند این دو پژوهش از نظر شیوه انجام پژوهش نقاط مشترک فراوانی با اثر حاضر داشته اما با توجه به تفاوت موجود در عناوین فصول مورد تحقیق و ترجمه آنان که به ترتیب شامل بخش‌های اساسنامه مدینه و قانون مدنی مصوب پیامبر و ازدواج ایشان، قوانین ارث، روابط محمد(ص) با یهودیان، آئین جدید اسلام و عظمت پیامبر می‌باشند، نسبت به موضوع پایان‌نامه حاضر با محور جنگ‌های پیامبر در مسیری جداگانه جهت نقد محتوای کتاب قرار می‌گیرند که هدفی متمایز را دنبال می‌کند.

وات در کتاب «محمد پیامبر و سیاستمدار» به بررسی دقیق ابعاد فکری و عقیدتی پیامبر اکرم(ص) پرداخته است. این کتاب توسط اسماعیل والی زاده به فارسی ترجمه شده است. کتاب که در واقع به عنوان نتیجه‌گیری وات از کتابهای «محمد در مکه» و «محمد در مدینه» محسوب می‌گردد با موضوع اصلی شخص پیامبر نوشته شده است و مؤلف فقط پیامبر